

Reform av trosopplæring i Den norske kirke

Statusrapport august 2010

Seksjon for barn, unge og trosopplæring

Kirkerådet

Bakgrunn

Trosopplæring i en ny tid

I et pluralistisk samfunn med økende religiøs mangfold er det avgjørende at barn og unge har trygghet på egen religiøs tilhørighet som grunnlag for respekt, toleranse og dialog. Med bakgrunn i endringer i skolens kristendomsfag og med henvisning til FNs barnekonvensjon om barns rett til åndelig utvikling, ble Trosopplæringsreformen vedtatt av Stortinget 27.mai 2003. Reformen er sentral for å videreføre en levende folkekirke og retter seg mot alle døpte mellom 0 og 18 år. Det skal utvikles et opplæringstilbud i alle menigheter med et antydnet omfang på 315 timer. Reformen ble vedtatt med en økonomisk ramme på 250 millioner i 2003-kroner i tillegg til kirkens eksisterende ressurser på feltet. På grunnlag av erfaringene fra en 5-årig forsøks- og utviklingsfase (2004-2009), er det etablert en modell for gjennomføring av reformen i alle menigheter og Plan for trosopplæring ble vedtatt av Kirkemøtet i november 2009. Reformen skal innføres i alle menigheter i Den norske kirke over en tiårsperiode fra 2004 til 2013. Opptrappingstakten avhenger av de årlige bevilgningene over statsbudsjettet.

Beskrivelse av forsøksarbeidet finnes på www.kirken.no

1. Hovedfokus og sentrale dimensjoner i reformarbeidet

Reformens hovedfokus

Reformens hovedfokus er utvikling og gjennomføring av en systematisk og sammenhengende trosopplæring for alle døpte barn og unge. Barn og unge får gjennom trosopplæringsreformen mulighet til å utforske troen de er døpt til og kirken de tilhører. For hvert år gjennomføres reformen i stadig flere menigheter og legger til rette for at flere barn og unge og deres familier får økt kontakt og et styrket forhold til sin kirke og lokalmenighet. Dette er med på å forandre og fornye kirken.

Sentrale dimensjoner i reformarbeidet

Trosopplæringsreformen bygger på et helhetlig læringssyn der læring skjer i rammen av menighetens fellesskap gjennom undervisning og deltakelse. I Plan for trosopplæring "Gud gir – vi deler" søker beskrivelsen av trosopplæringsinnhold å holde sammen den enkeltes livssituasjon, kirkens overleverte tro og kristen tro i praksis. Slik holdes dåp og opplæring sammen gjennom erfaring og kunnskapsformidling i menighetens fellesskap. Menighetens helhetlige virksomhet har ulike uttrykks- og samværsformer. Gjennom gudstjenesteliv, diakonalt arbeid, musikalsk og kulturell aktivitet gir menigheten gode rammer for helhetlig læring. Trosopplæringsens breddetiltak skal stå i samvirke med menighetens gudstjenesteliv, barne- og ungdomsarbeid og den formidling og trosutøvelse som skjer i hjemmene. Det forventes at en slik trosopplæring, som involverer et stort antall barn og unge med deres familier vil prege det øvrige menighetsarbeid gjennom gudstjenestefornyelse, økt tverrfaglig samarbeid og en bredere kontakt med lokalmiljøet. Dette gir seg også utslag i økt frivillig engasjement blant medlemmene i kirken og kan gi positive konsekvenser som økt rekruttering til kirkelig tjeneste og et styrket demokrati i kirken.

Plan for trosopplæring bygger på en metodikk for en lokal planprosess som består av tre hovedelementer: 1. Eierskap, grunnlagstenkning og kartlegging, 2. Planutvikling og

gjennomføring, 3. Evaluering og videreutvikling. En slik metodikk legger til rette for at trosopplæringen vil være i kontinuerlig utvikling, også etter at en lokal plan er utviklet av menighetsrådet og godkjent av biskopen.

Arbeidet med å bygge eierskap hos medarbeidere og deltakere, med grunnlagstenkning og kartlegging av menighetens særpreg og utfordringer, gir en basis for utvikling i menigheten også på andre felt enn trosopplæringen. Planens helhetlige læringssyn forutsetter at trosopplæringen skjer gjennom tverrfaglig samarbeid i menighetens stab, frivillige medarbeidere og med samarbeidspartnere i lokalsamfunnet.

2. Status for reformarbeidet juni 2010

Reformen i gjennomføringsfasen

Reformen ble innledet med en femårig forsøks- og utviklingsfase hvor over 1000 menigheter søkte om midler til å fornye sin lokale trosopplæring. Reformen er nå over i gjennomføringsfasen hvor alle menigheter skal få tilført midler for å utvikle sitt lokale tilbud til alle døpte. På bakgrunn av Kirkemøtets vedtak i sak 07/08 og tildelingsbrev for 2009 fra KKD, har Kirkerådet i dialog med blant andre Kirkens arbeidsgiverorganisasjon og representanter fra bispedømmerådsadministrasjonene utviklet et tildelingssystem med nasjonale kriterier for fordeling av midler. 2009 var det første året i gjennomføringsfasen. Det er utviklet kriterier og prosedyrer for den videre innføring av reformen ut fra Kirkemøtets vedtak. Det har vært arbeidet med kompetanseoverføring og veiledning av bispedømmerådsansatte, som i tråd med vedtak i Kirkemøtet tar over viktige oppgaver i den videre opptrapping av reformen når det gjelder oppfølging av lokalmenighetene og kursvirksomhet i bispedømmene. Det avholdes jevnlig kontaktmøter der den videre ledelse av reformen tematiseres. Hvert bispedømmekontor har en kontaktperson i Kirkerådet som følger opp med veiledning, avklaring og rådgivning. På samme måte som i lokalmenighetenes arbeid med reformen har vært preget av tverrfaglighet, viser rapportene fra bispedømmekontorene at arbeidet med gjennomføringen av reformen involverer flere av medarbeiderne på bispedømmekontorene. Dette vises også ved at flere ansatte fra bispedømmekontorene deltar på kontaktmøtene. Bispedømmerådene rapporterer til Kirkerådet om sitt arbeid med trosopplæringsreformen.

For menighetene som kommer med i reformen, innebærer gjennomføringsfasen en treårsperiode med et særlig fokus på lokalt planarbeid, etablering av trosopplæringstiltak og kommunikasjon med reformens målgrupper. Etter denne treårsperioden vil godkjent lokal plan være førende for fellesrådets anvendelse av tildelte midler.

Ledelse av reformen og støttestruktur

Styringsgruppen for Trosopplæringsreformen ble avviklet ved forsøksfasens utløp, og den videre ledelse av reformen utføres av Kirkerådet. Kirkerådet har nedsatt en faglig referansegruppe som følger det videre arbeidet i reformen.

Referansegruppen er bredt sammensatt og tilfører relevant kompetanse for reformens videre utvikling og ledelse. Gruppen er oppnevnt for perioden 2010-2012 og har følgende sammensetning:

Berit Frøydis Svineng Johnsen, kateket i Karasjøk

Berit Kristin Klevmoen, rådgiver i Hamar bispedømme

Bernd Krupka, førsteamanuensis, Kirkelig utdanningscenter i nord (KUN)

Brynjulv Norheim, forsker, Det teologiske fakultet, UiO (TF)
Erling Birkedal, forsker, Det teologiske menighetsfakultet (MF)
Erling Pettersen, biskop i Stavanger
Gustav Danielsen, sokneprest i Frosta
Heid Leganger-Krogstad, førsteamanuensis, MF
Kristin Brandsæter, leder, Skjærgårds LIVE
Kristin Gunleiksrud, rådgiver IKO - Kirkelig pedagogisk senter
Marit Halvorsen Hougsnes, direktør, Kirkens interesse og arbeidsgiverorganisasjon (KA)
Ole Martin Grevstad, programsjef, Norges KFUK–KFUM
Ragnhild Halle, informasjonskoordinator, Det norske misjonsselskap barne – og ungdomsorganisasjon (NMS-U)
Tomas Mjelde Røsbak, sokneprest i Aukra
Torborg Aalen Leenderts, sosionom og høgskolelektor, Høyskolen Diakonova
Trond Skard Dokka professor, TF

Prosjektsekretariatet for Trosopplæringsreformen er fra 2009 integrert i Kirkerådets sekretariat i seksjon for barn, unge og trosopplæring i avdeling for menighetsutvikling. Denne organiseringen legger godt til rette for at planarbeid og fornyelse på kirkens ulike virksomhetsfelt kan sees i sammenheng, og at Kirkerådets innsats innen diakoni, gudstjenesteliv, kultur og trosopplæring kan koordineres.

Plan for trosopplæring ”Gud gir – vi deler”

Et enstemmig Kirkemøte vedtok i 2009 ny plan for trosopplæring. Planen er utviklet på grunnlag av reformens forsøk- og utviklingsfase, samtidig som den bygger på og videreutvikler tiltak og strategier som er innarbeidet i Den norske kirke gjennom en årrekke.

Planen forelå i endelig versjon i januar 2010, på bokmål og nynorsk. Nord-samisk oversettelse er under utarbeiding. En engelsk oversettelse vil bli publisert høsten 2010, grunnet stor interesse for reformen og planen fra samarbeidskirker i flere land.

I 2010 er lansering og innføring av ny plan for trosopplæring for alle landets menigheter en hovedaktivitet for Kirkerådets og bispedømmerådene arbeid med trosopplæringsreformen. Planen er sendt ut i 10 eksemplarer til alle menigheter i Den norske kirke, samt til barne- og ungdomsorganisasjonene, utdanningsinstitusjonene m.fl. Pr. juni 2010 er planen distribuert i ca. 20 000 eksemplarer.

Det er også utarbeidet en 4-siders planfolder ”Størst av alt” med hovedelementer fra planen og fokus på trosopplæringsinnhold.

Et elektronisk verktøy for utvikling av lokal plan er tilgjengelig på www.kirken.no.

Planen er et redskap for menigheter, menighetsråd, ansatte, frivillige, barne- og ungdomsorganisasjoner og andre som har ansvar for trosopplæring i menigheten. Kirkerådet har utarbeidet kursopplegg for innføring i planen og gjennomført kursholderkurs i samarbeid med bispedømmerådene. Kursopplegget kan gjennomføres i ulike format, fra en kveldssamling på et par timer til et kurs over flere dager med foredrag, gruppearbeid og studieopplegg.

Plankursene har følgende målsetting:

- bli kjent med plan for trosopplæring
- få motivasjon til å utvikle menighetens trosopplæring
- bidra til gode lokale planprosesser
- stimulere til tverrfaglig samarbeid om trosopplæringen

Trosopplæringsreformen var et av temaene for kursene som ble holdt for alle nye menighetsråd over hele landet høsten 2009 og våren 2010. Det ble utarbeidet en informasjonfilm og en brosjyre til dette formålet.

Kirkerådet og bispedømmerådene har samarbeidet om kursvirksomhet i forbindelse med lansering av planen våren 2010. 71 samlinger har vært gjennomført i form av foredrag og seminar på stiftsdager, og fagsamlinger for ulike stillingsgrupper på bispedømmenivå og prostivise samlinger. Bispedømmene har rapportert inn at det har vært gjennomført 83 kurs på menighetsnivå. Kurs- og foredragsvirksomheten fortsetter høsten 2010.

Utvikling av nasjonale breddetiltak

Plan for trosopplæring stimulerer til å utvikle lokale planer for trosopplæringen, som dels består av nasjonalt utviklede breddetiltak og dels lokalt utviklede tiltak.

LysVåken – overnatting i kirken for 11-åringer ble utviklet og gjennomført første helgen i advent 2008 og er videreutviklet i 2009 og videreføres i 2010.

I forbindelse med utsending av konfirmantbrosjyren ”Konfirmant 2011” til alle landets 14-åringer (59 900), ble nettsiden ”Konfirmant.no utviklet og lansert i april 2010. Siden inneholder informasjon om kirkens konfirmanttilbud og kontaktinformasjon til alle landets menigheter. Slik styrkes kirkens informasjonsarbeid rundt denne sentrale fasen i kirkens trosopplæring.

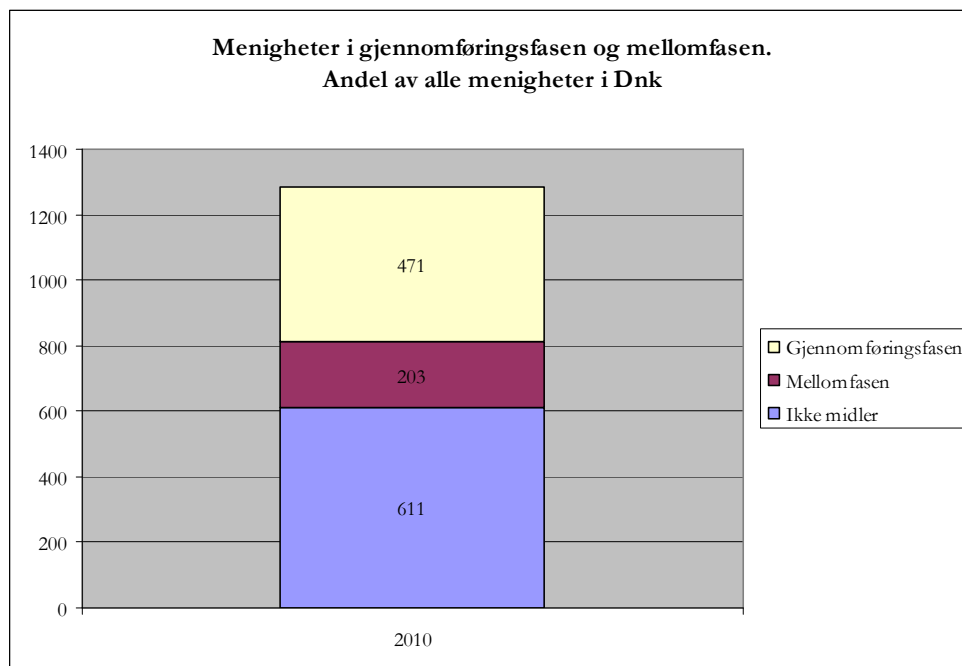
I januar 2011 lanseres ”Tårnagenthelg” som et nytt breddetiltak for 8-åringer i samarbeid med Søndagsskoleforbundet. Opplegget vil bygge på hovedelementer i tv-serien ”Tårnagentene” som sendes på NRK julen 2010.

Høsten 2010 starter arbeidet med å utvikle og etablere breddetiltak for oppfølging av dåpsfasen og for myndighetsfasen.

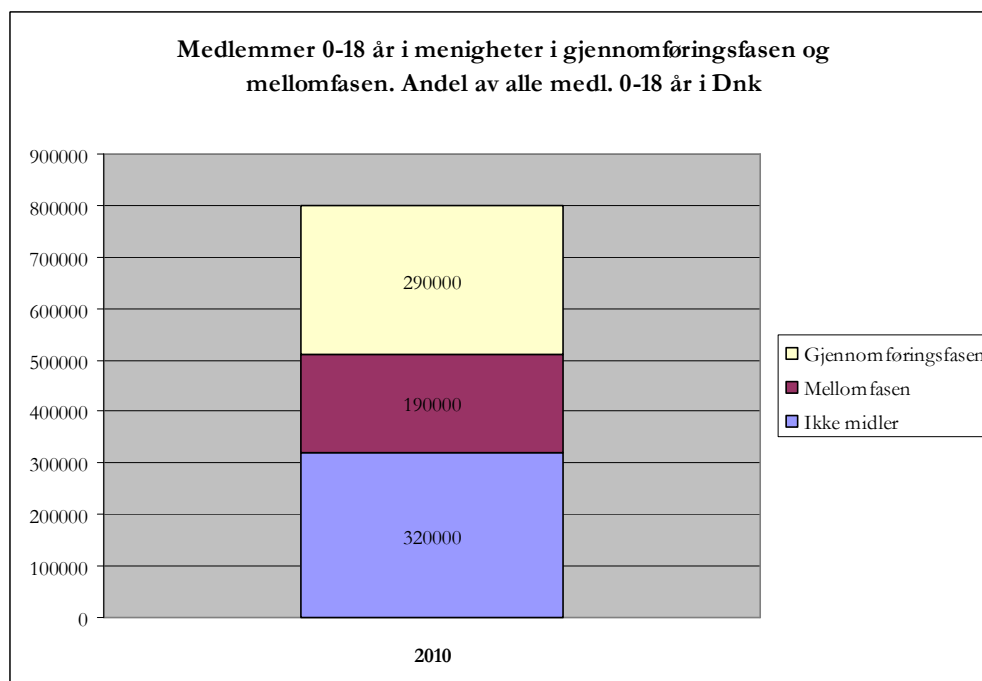
Antall menigheter som mottar tilskudd gjennom reformen

I juni 2010 er totalt 674 menigheter tilført trosopplæringsmidler. Disse menighetene er i ulike faser av reformarbeidet:

- 471 menigheter er nå i reformens gjennomføringsfase, dvs. at alle menighetene i et prosti får tildelt midler ut fra nasjonale fordelingskriterier for å utvikle en fornyet lokal trosopplæring i tråd med vedtatt nasjonal plan. Disse menighetene er fordelt på 38 prostier.
- 203 menigheter er i mellomfasen, dvs. menigheter som fikk og fortsatt får midler via reformens forsøksfase. Disse menighetene er fordelt i de 68 prostiene som ikke samlet har fått trosopplæringsmidler.
- I tillegg har Døvekirken fra og med 2010 blitt tilført midler (kr. 1 mill.) til trosopplæring for døve og hørselshemmede. Siden døveprostiet ikke teller medlemmer på samme måte som i et ordinært prosti, har Kirkerådet lagt til rette for at døveprostiet får tildelt trosopplæringsmidler på bakgrunn av kriterier som styrket bemanning, koordinering og metode- og materiellutvikling. Tildelingen skjer gjennom et opptrappingsløp opp til kr 4 mill. ved en fullt utbygd reform. Opptrappingen til døveprostiet er avhengig av den årlige tildelingen over statsbudsjettet. Døvekirken utviklet i 2009 en plan for trosopplæring for hørselshemmede/ døve barn og unge.

I menighetene som på ulike måter mottar trosopplæringsmidler er det til sammen 481 300 medlemmer mellom 0-18 år. Mange av menighetene i mellomfasen har kun fått midler til et begrenset forsøk som retter seg mot et utvalgte aldersgrupper. Det er derfor ikke alle de 190 000 barn og unge i disse menighetene som har fått et tilbud om fornyet trosopplæring.

Det betyr at det fortsatt er 611 menigheter som ikke har fått tilført trosopplæringsmidler. Disse menighetene er fordelt i 68 prostier som ennå ikke samlet har fått tilført midler til en fornyet trosopplæring. I disse menighetene er det om lag 320 000 medlemmer mellom 0-18 år.

Tjenlige enheter og hensiktsmessig organisering

Det er valgt en modell for gjennomføringen av reformen med en prostivis opptrapping ut fra nasjonale tildelingskriterier. Dette gir rom for at menighetene i prostiet kan finne frem til tjenlige måter å organisere arbeidet på som gir god ressursutnyttelse, både når det gjelder økonomi og bemanning. Mange av menighetene samarbeider om utviklingsarbeidet. Særlig gjelder dette små menigheter som gjennom et samarbeid kan gi økonomisk handlingsrom for å etablere en stillingsressurs.

Menigheter fordelt på enheter, bare menigheter som kom inn i gjennomføringsfasen 2008-2009:

Antall sokn i enheten	1	2	3	4	5	7	9	11
Totalt	48	8	10	8	5	4	1	1

Avklaring av enheter for menighetene som inngår i gjennomføring 2010 er ikke fullført, det er derfor ikke klart hvor mange enheter disse vil utgjøre.

Antall menigheter pr. enhet, alle menigheter som mottar tilskudd:

Antall sokn i enheten	1	2	3	4	5	6	7	9	12	13	15	40
Totalt	129	37	33	17	13	6	6	2	2	1	1	1

I 2009 var det registrert 250 enheter og 625 menigheter i reformens rapporteringsdatabase. Dette gir et gjennomsnitt på 2,5 menigheter pr. enhet. Som tabellen viser, består over halvparten av enhetene bare av en menighet. Kun et fåtall enheter består av seks eller flere menigheter. Erfaringene fra forsøksfasen anslår at enheter med mellom 50 – 100 døpte i årskullet ser ut til å være tjenlig. Tabellen inkluderer både menighetene som er i gjennomføringsfasen og tidligere forsøksmenigheter i mellomfasen. Den største enheten som er registrert er 40 menigheter i Hamar bispedømme som har hatt et forsøk rundt samarbeid om konfirmantopplegg.

Nasjonale og regionale utviklingsprosjekt

Regionale og nasjonale utviklingsprosjekt har en viktig funksjon i Trosopplæringsreformen. Til nå har 138 prosjekt mottatt støtte til fag- og forskningsprosjekt og metode- og materiellutvikling. 79 av disse ble innvilget i årene 2004-2007, mens 31 ble innvilget i 2009 og 28 ble innvilget i 2010.

De avsluttede prosjektene har levert sine sluttrapporter og sluttprodukter og det er gjennomført kontaktpersonsamtaler med hvert prosjekt. Prosjektbeskrivelser og ressurser finnes tilgjengelig på kirken.no.

Våren 2009 ble det gjennomført en offentlig utlysning av ettårige prosjekt, med en øvre grense på kr 200 000 pr. prosjekt. I utlysningen ble følgende områder særlig vektlagt: Bearbeiding av erfaringer fra forsøks- og utviklingsfasen og fokusområder som konfirmasjonsfasen, aldersgruppa 15-18 år, tilrettelegging, digitale medier, frivillig medarbeiderskap og trosopplæring i hjemmet.

Det kom inn 76 søknader innen feltene metode- og materiellutvikling og fag- og forskningsprosjekt. Søkerne representerte et bredt spekter av organisasjoner, institusjoner og fagmiljø. Det ble i 2009 tildelt kr 5 567 800 til 31 prosjekt (23 metode- og materiellutvikling og 8 fag- og forskningsprosjekt, herav 5 innen tilrettelagt trosopplæring).

Disse prosjektene avsluttes høsten 2010. Det ble i utlysningen kunngjort at det ville komme en ny utlysning av slike prosjekter i 2010, når ny plan for trosopplæring var vedtatt.

I desember 2009 ble det gjennomført en offentlig utlysning av utviklingsmidler til ett-, to- eller treårige prosjekt med øvre grense pr. søknad på kr 250 000 pr. år. Det ble arrangert et åpent orienteringsmøte om utlysningen.

Basert på behov for faglig bearbeiding av erfaringer fra forsøksfasen med tanke på erfaringsdeling og fagutvikling av feltet kirkelig undervisning, overføring og utprøving av opplegg og metoder fra andre land i en norsk kontekst, utvikling av ressurser til menighetenes arbeid med lokale planer og kompetanseutviklingsbehov som menighetene har rapportert inn, ble følgende fokusområder/anliggender særlig etterspurt i utlysningen:

- konfirmasjonsfasen og oppfølging av denne
- prosjekt som fokuserer på breddetiltak for ulike aldersgruppen, særlig for 15-18 år
- prosjekt som fokuserer på inkludering av og tilrettelegging for barn og unge – uavhengig av livssituasjon og funksjonsevne
- prosjekt som fokuserer på samvirke med hjemmet og familien i trosopplæringen
- prosjekt som fokuserer på barn og unges medvirkning i trosopplæringen
- prosjekt som fokuserer på misjon
- prosjekt som fokuserer på skaperverk og bærekraft
- prosjekt som fokuserer på tverrfaglighet i stab og menighet
- prosjekt som fokuserer på bruk av digitale medier i trosopplæringen og i medlemskommunikasjon
- prosjekt som vektlegger rekruttering og utrustning av frivillige medarbeidere i trosopplæringen

Deler av beløpet var øremerket prosjekt som fokuserer på barn og unge med behov for særskilt tilrettelagt trosopplæring. I tillegg ble bearbeiding av oppslutningstallene fra menighetenes tiltaksrapporter etterspurt.

Det kom inn 97 søknader, fordelt på 27 fag- og forskningsprosjekt og 70 søknader innen materiell- og metodeutvikling. Søknadene ble vurdert av lesere fra flere universiteter og høyskoler, mentorer, Kirkerådets sekretariat og andre fagpersoner. Kirkerådet foretok den endelige utvelgelsen og våren 2010 ble 28 utviklingsprosjekter (14 fag- og forskningsprosjekter, 14 materiell og metodeprosjekter, herav 4 innen tilrettelagt trosopplæring) satt i gang. Av disse er det 6 ettårige, 6 toårige og 16 treårige prosjekter. Prosjektene fordeler seg på organisasjoner, utdanningsinstitusjoner, forlag og andre faglige kompetansesentra. Alle søknadene ble vurdert ut fra deres kvalitet, innhold og relevans for utviklingen av trosopplæringen. De innvilgede prosjektene har i særlig grad ivarettatt anliggender som konfirmasjonstiden, ungdomsfasen, misjonale prosjekter, diakonale prosjekter og prosjekter innen tilrettelagt trosopplæring, gudstjeneste, bibelbruk, livsmestring og teologisk og pedagogisk grunnlagstenkning. Den totale kostnaden i 2010 er på kr. 4 755 500. For 2011 er den totale kostnaden kr. 4 660 000 og i 2012 kr. 3 646 000. Tildelingen i 2011 og 2012 er med forbehold om økt tildeling over statsbudsjettet.

Gjennom disse utlysningene involveres et bredt spekter av faginstusjoner og kristne organisasjoner i reformen. Utviklingsarbeidet resulterer i ulike former for publikasjoner, både faglitteratur og ressursmateriell for menighetenes trosopplæringsarbeid. Det gis også støtte til utvikling og gjennomføring av større arrangement for barn og unge. Kurs, konferanser og utdanningstilbud rettet mot medarbeidere i trosopplæringen har en viktig funksjon i å skape ny forståelse og stimulere fornyet praksis i trosopplæringen i lokalmenighetene.

Evalueringsforskning

Det arbeides med en offentlig anskaffelse på en rammeavtale med et forskningsmiljø som kan legge til rette og gjennomføre evalueringsforskning på ulike sider ved Trosopplæringsreformen. Oppdraget er lyst ut i juli 2010 og anskaffelsesprosessen gjennomføres i løpet av høsten. Evalueringsforskningen i reformens forsøks- og utviklingsfase har bidratt til læring og utvikling i forsøksmenighetene og hos den nasjonale ledelsen, og skapt bevissthet rundt det å være «en lærende organisasjon». Kirkerådet er opptatt av at Trosopplæringsreformen fortsatt må være gjenstand for en kvalifisert forskningsbasert evaluering. Formålet med evalueringsforskning i denne fasen av reformen er å evaluere, bearbeide og dokumentere erfaringer når det gjelder reformens innhold, organisering og resultater. Sentrale fokus for evalueringsforskningen vil være innføringen av Plan for trosopplæring, organiseringen av gjennomføringsfasen og bearbeiding av erfaringer fra reformens ulike faser. I budsjettet for perioden 2010-2013 vil det bli satt av midler til evalueringsforskning med en ramme på om lag 3,5 millioner kroner inklusive moms. Det endelige beløpet avhenger bl.a. av den årlige tildelingen til Trosopplæringsreformen over statsbudsjettet.

Samisk trosopplæring

Samisk trosopplæring er forankret i samisk språk, kultur og historie. I *Gud gir – vi deler, Plan for trosopplæring* er samiske perspektiv inkludert som en del av trosopplæringen. En nordsamisk oversettelse er under utarbeiding.

I tillegg har Samisk kirkeråd utarbeidet *Plan for samisk trosopplæring* som et vedlegg til *Strategiplan for samisk kirkeliv*. Planen har vært ute til høring våren 2010 og supplerer *Gud gir – vi deler*.

Nettsiden www.osko.no er et sted for samisk e-trosopplæring. Nettstedet har innhold på de tre samiske språkene, samt norsk. I første fase er det utviklet innhold rettet mot aldersgruppen 6-12 år. I 2010 utvikles ressurser for konfirmasjonsfasen på dette nettstedet.

Det er stort behov for utvikling av trosopplæringsmaterieell for ulike aldersgrupper på de samiske språkene. Det er i gang et forberedelsesarbeid i dialogmøter med sentrale sørsamiske, lulesamiske og nordsamiske aktører med tanke på mulig felles samisk fire-årsbok.

Årlig arrangeres en samisk Verdikonferanse. Hovedmålsettingen for konferansen i 2009 var å skape konkrete hjelpemidler for menighetene i deres arbeid med trosopplæring for samiske barn og unge.

Trosopplæring for alle – inkludering og tilrettelegging

Inkludering og tilrettelegging i trosopplæringen forutsetter systematisk arbeid på system-, ansvars-, og individnivå. I menighetenes arbeid med å fornye trosopplæringen og utvikle en lokal plan, er det et særlig anliggende å holde oppe fokuset på at trosopplæringen skal være tilrettelagt slik at alle, uavhengig av funksjonsevne og livssituasjon, skal få mulighet til likeverdig deltakelse i trosopplæringen. For å kunne ivareta dette skal menighetene utarbeide strategier med vekt på universell utforming og individuell tilrettelegging, samt kommunisere dette ut til medlemmene og samarbeide med det enkelte barn/unge og deres foresatte. Dette er et av kravene i utviklingen av den lokale trosopplæringsplanen.

Fra menighetenes rapporter på tidsavgrensede tiltak går det fram at 44 prosent informerer om at tiltakene vil bli tilrettelagt ved behov, og at 41 prosent ved påmelding til slike tiltak innhenter informasjon om det er behov for særskilt tilrettelegging. Allikevel rapporterer menigheter i sine

årsrapporter at de erfarer at det er et fåtall av barn og unge med behov for særskilt tilrettelegging som kommer til tiltakene.

Samtidig responderer menigheter at det vil kreve personalmessige og økonomiske ressurser utover det menighetene har, for å legge til rette for trosopplæring for alle.

Dette er en kritisk faktor for menighetene framover når det gjelder å nå bredden. Siden kommunal tjenesteyter har plikt til å legge til rette for tros- og livssynsutøvelse for tjenestemottaker (jfr. Rundskriv I – 6/2009 fra HOD), vil det være avgjørende at samarbeidet mellom menighet og tjenesteyter blir styrket, også med tanke på at barn og unge kan få rett til assistanse i tros- og livssynsutøvelse på samme måte som i barnehage og skole. Jfr vedtak i sak KM 7/08, punkt 5: *Kirkemøtet ber om at den rett barn og unge har til assistanse i barnehage og skole hjemles av staten til forpliktelse for kommunene, også når det gjelder deltakelse i trosopplæringen.*

Kirkerådet har nedsatt en ressursgruppe for tilrettelagt trosopplæring som i 2009/2010 bidrar i seksjon for barn, unge og trosopplæring sitt arbeid med å: 1) systematisere erfaringer fra menigheter og nasjonale/regionale utviklingsprosjekt, 2) kartlegge behov for ressurser og kompetansehevende tiltak lokalt, 3) evaluere ressurser som er utviklet i forsøks- og utviklingsfasen, 4) utarbeide søkerkriterier for en regional tilskuddsordning, 5) utrede og tilgjengeliggjøre oversikt over ansvar, ordninger, retningslinjer, muligheter og rettigheter for barn og unge med behov for tilrettelagt trosopplæring og 6) utarbeide kursmodul med fokus på universell utforming og individuell tilrettelegging.

Det har gjennom utlysingsrunder i både 2009 og 2010 blitt tildelt regionale og nasjonale utviklingsmidler til 9 prosjekter direkte knyttet til tilrettelagt trosopplæring. Prosjektene utvikler undervisningsopplegg og veiledningsmateriell for tilrettelagt konfirmasjonstid og materiell i punktskrift og tegnspråk. Ulike fagmiljø og organisasjoner deltar i dette utviklingsarbeidet. I tillegg er det startet et forskningsprosjekt om trosopplæring for barn og unge som oppholder seg i ulike former for institusjoner.

3. Økonomiforvaltning

Tilskuddet som Kirkerådet disponerer til trosopplæringsreformen i 2010 er på kr. 168 320 000. Hovedprofilen på budsjettet for 2010 er tildeling av midler til gjennomføring av reformen i lokalmenighetene på til sammen kr. 151 200 000.

Til nasjonal og regional ledelse av reformen, inkludert kurs og konferanser i regi av Kirkerådet, informasjonsarbeid, nasjonale breddetiltak og produksjon og distribusjon av Plan for trosopplæring er det budsjettetert til sammen 17 100 000. Dette dekker også stillingene i Kirkerådets sekretariat og i bispedømmerådene.

Kr. 9 200 000 er budsjettetert til utviklingsarbeid i form av utviklingsprosjekt, forskning og evaluering og utvikling av samisk trosopplæring.

Område	Utgiftstype	Budsjett 2010
Kirkerådet, sentral ledelse	Lønn og drift til ledelse av reformen og møter i nasjonal referansegruppe etc.	4 650 000
Sentrale kurs og konferanser	FOU arbeid, kurs, fagkonferanser	500 000
Plan for trosopplæring	Plan for trosopplæring, oversettelser, trykking, distribusjon, ressursmaterieil	800 000
Kommunikasjon og informasjon	Utvikling og produksjon av informasjonsmaterieil, webutvikling, databaseutvikling og journalisttjenester	1 500 000
Samiske prosjekter	Forsøks og utviklingsarbeid knyttet til samisk kirkeliv, samisk nettsted	1 400 000
Overføring til bispedømmene	Regional ledelse, et årsverk i hvert bispedømme	8 150 000
Tildelinger til menigheter (2004-2009)	Midler til å videreføre reformen i menigheter som har hatt midler tidligere. (Her kan det vurderes om det er hensiktsmessig å dele denne posten i to: Mellomfase og gjennomføringsfase slik det er i budsjettoppsettet vi sendte FAD i vinter)	135 000 000
Indeksregulering	Justering for lønns- og prisvekst til menighetene	4 000 000
Opptopping av reformen til minimum ett prosti i hvert bispedømme	Tildelt minimum ett prosti i hvert bispedømme, til sammen 13 nye prostier	12 200 000
Særlige tilskudd, Dnk i utlandet, Svalbard etc	Etableres ikke før alle prostiene er innfaset	-
Nasjonale breddetiltak	Nasjonale breddetiltak utarbeides og lanseres som en støtte for den lokale utøvende trosopplæring i tråd med vedtatt nasjonal plan.	1 500 000
Særskilt tilrettelagt trosopplæring	Metode og materiellutvikling samt utviklingsprosjekter. Tildeling til Døvekirken	1 500 000
Utviklingsarbeid	Metode og materiellutvikling samt utviklingsprosjekter	2 400 000
Kompetansettverk og fagutvikling	Nasjonalt kompetansenettverk, fagutvikling osv	2 400 000
Forskning og evaluering	Ny utlysning av en forskningsbasert dokumentasjon av reformens utvikling i tråd med vedtatte målsettinger	1 500 000
Totale utgifter 2010		177 500 000

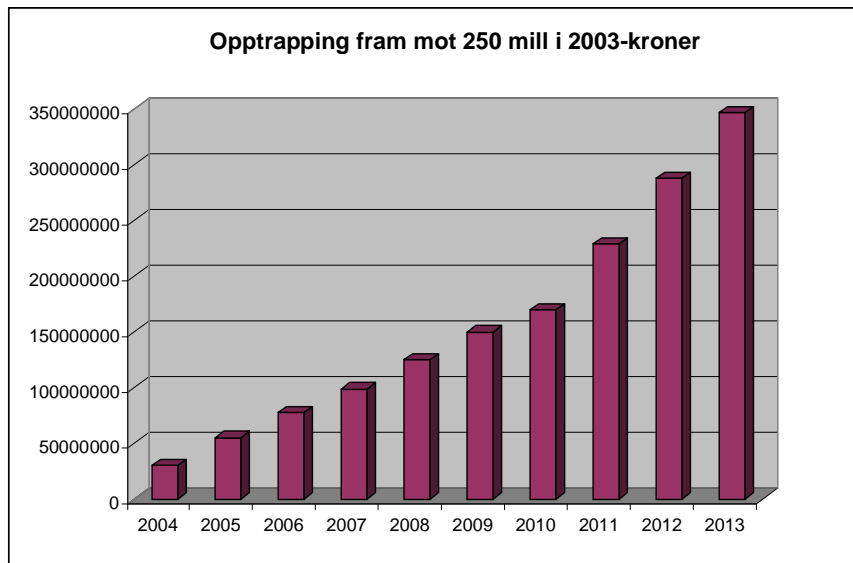
Ramme statsbudsjettet 2010		168 000 000
Overføring (1590.75)		13 267 000
Balanse		3 767 000

Videre opptopping

Reformen ble tildelt 150 millioner over statsbudsjettet i 2009. For 2010 ble tildelingen økt til 170 millioner. Det er avgjørende at tildelingene til reformen trappes videre opp slik at alle menigheter kan få tilført midler til å fornye sin trosopplæring. For å sikre fortsatt høy motivasjon for reformen og gode planleggingsprosesser er en årlig opptopping helt avgjørende. Stortinget vedtok å innføre reformen over en periode på fem til ti år. Dette innebærer at den økonomiske rammen må økes vesentlig mer enn hittil i de kommende tre statsbudsjettene dersom reformen

skal være innført innen tiårsperioden 2004-2013. For å nå en ramme på 250 000 kroner i 2003-kroner, (beregnet til 347 mill) kreves en opptrapping på 59 millioner pr. år de neste tre årene.

En prisjustering på 2 prosent av årets tildelingssum på 170 millioner kroner, utgjør alene 3,4 millioner. Midlene som tildeles til utvikling av reformen i lokalmenighetene går i stor grad til lønn, noe som innebærer at kostnadsveksten er høyere enn bare prisveksten. Dette innebærer at prisjusteringen til menighetene som allerede mottar tilskudd gjennom reformen, legger beslag på en betydelig andel av den opptrappingen som gis til trosopplæringsreformen over statsbudsjettet.

4. Talldokumentasjon fra menighetenes rapporter

Antall tiltak

Menighetene har i forsøksfasen rapportert på nyetablerte tiltak som de har definert som en del av sitt forsøks- og utviklingsarbeid. Innarbeidede tiltak, som f. eks. dåpssamtale og konfirmasjon, inngår dermed ikke som del av tiltaksrapportene fra de fleste menighetene. Dette innebærer at en ikke kan få et helhetlig bilde av menighetenes totale trosopplæringstilbud slik rapporteringen har vært gjennomført fram til nå. Fra 2010 vil alle menigheter som er i gjennomføringsfasen rapportere på omfanget av hele sitt trosopplæringstilbud for aldergruppen 0-18 år, med mer detaljert informasjon om noen utvalgte aldersgrupper.

Det ble i 2009 innrapportert totalt 1277 tiltak fra menighetene. Av disse var 1069 utadrettede tiltak, hvorav 816 var tidsavgrensede og 253 kontinuerlige tiltak.

Tiltak, fordelt på målgrupper

Tidsavgrensede tiltak

De oftest forekommende tiltakene er rapportert inn for følgende aldersgrupper: 4 år (126), 11 år (94), 6 år (76), 10 år (72) og 0 år (60)

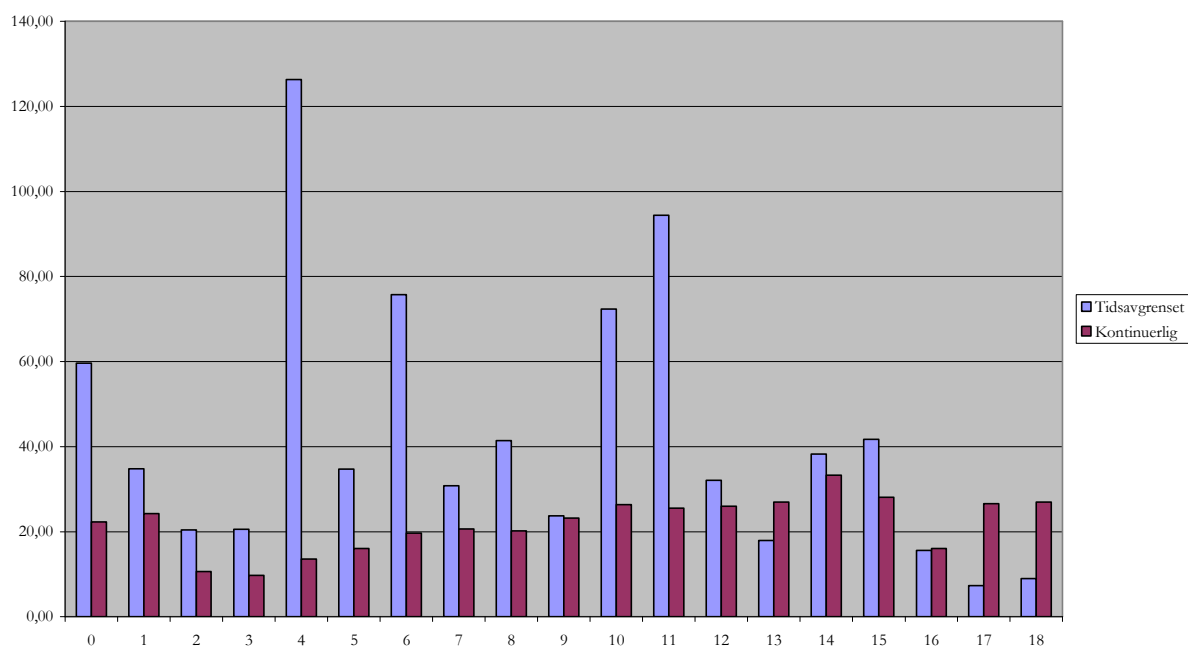
Videreføring av innarbeidede tiltak som særlig 4-årsfasen er en illustrasjon på, gjør at menighetene kombinerer videreutvikling av innarbeidede tradisjoner med etablering av nye tiltak når de skal bygge ut sitt trosopplæringstilbud. 6-årsfasen kom inn som et nytt breddetiltak med Plan for trosopplæring i 1991 og har blitt etablert i en del av menighetene. Aktiviteten for 10 og 11-åringene gjenspeiler satsningen på LysVåken og opplegg knyttet til utdeling av Bibel. Noen av menighetene har videreutviklet kontakten rundt dåpsfasen og innrapporterer dette som del av sitt utviklingsarbeid. Dersom menighetene hadde rapportert på helheten i sitt arbeid, ville en forventet at alle hadde et tilbud for denne aldersgruppen, likeledes for konfirmasjon, som er innarbeidet i alle landets menigheter.

Oversikten illustrerer også at det er få tidsavgrensede tiltak for aldersgruppen etter konfirmasjon. Menighetene melder det som en krevende oppgave å finne fram til tiltak som når bredden i denne aldersgruppen.

Kontinuerlige tiltak

De fleste menighetene bygger opp sin trosopplæringsplan av tidsavgrensede tiltak. Av de kontinuerlige tiltakene som er rapportert inn, er det verd å merke seg at etter konfirmasjonen består tilbudet som menighetene rapporterer om av flere kontinuerlige tiltak enn tidsavgrensede. Det er også gjennom reformen etablert kontinuerlige tilbud de første leveårene i form av babysang/ småbarnssang og trilletreff.

Antall tiltak pr målgruppe

Deltakere

Oppslutning om tiltakene

Menighetene har gjennom forsøksperioden oppgitt antall fremmøtte barn/unge, fordelt på kjønn. Tallene som evalueringsforskerne gjenga fra forsøksperioden, med forbehold om mulige feilkilder, var i 2006 på 24,5 prosent, i 2007 på 28,8 prosent og 30 prosent i 2008. Tilsvarende tall fra tiltaksrapportene fra 2009, gir en gjennomsnittlig oppslutning på 35,9 prosent. Dette tallet baserer seg på tilsvarende metodikk som utregningene tidligere år har gjort, og viser slik sett en positiv utvikling i forhold til foregående år. Kirkerådet har ønsket å sette i gang et forskningsprosjekt som kan bearbeide og eventuelt supplere oppslutningstallene fra menighetene og gi kunnskap om hvilke faktorer som fremmer deltakelse fra bredden av de døpte. Dette har vært særlig etterspurt i de siste to utlysningene av regionale og nasjonale prosjekt, uten at det er kommet søknader på dette. Dette vil bli igangsatt så snart Kirkerådet har fått en rammeavtale med et forskningsmiljø om evaluering og forskning på ulike sider ved reformen.

Etablerte kirkelige tilbud som dåp, utdeling av 4-års bok og konfirmasjon, viser at mange benytter seg av disse tilbudene i regi av Den norske kirke. Tallene viser at oppslutningen er høy og svært stabil. I de senere år er nesten 90 prosent av alle barn som blir født i Norge døpt, der en eller begge foreldrene stod som medlem i Den norske kirke. Prosenten synes imidlertid å gå noe ned, men vi har ikke eksakte data som kan vise utviklingen. Tilsvarende valgte 83,9 prosent av de som ble døpt i 1994 å la seg konfirmere i 2009, mens prosenten i 2008 og 2007 lå på 84,2 prosent og 86,6 prosent. 46.300 15-åringere står oppført som medlemmer i Dnk pr 31.12.2009 (tallet er dog litt usikkert). Det ble konfirmert 41.885 i 2009, vil det si at 90,4 prosent av 15-åringene som er medlem av Dnk blir konfirmert. En stor andel av de døpte 4-åringene fikk utdelt 4-årsbok fra sin menighet. Prosenten gikk noe ned fra 2008 til 2009, fra 57 prosent til 54,9 prosent. Det er variasjoner mellom bispedømmene og mellom menighetene. Noen menigheter har en oppslutning opp over 90 prosent mens andre har en oppslutning på under 20 prosent. I 2008 fikk over 78 prosent av 4-åringene utdelt 4-årsbok i Møre, mot vel 35 prosent i Oslo.

Når det gjelder kjønnsfordelingen blant deltakerne på tiltakene, er den relativt jevn med 52 prosent jenter og 48 prosent gutter som deltakere på de tidsavgrensede tiltakene. Forskjellen er større når det gjelder kontinuerlige tiltak, der andelen jenter er på 60 prosent. Særlig i aldersgruppen 6-14 år er jenter overrepresentert i menighetenes kontinuerlige arbeid.

Medarbeidere og frivillighet

Menighetene har rapportert at det er opprettet 268 stillinger gjennom reformen, som til sammen utgjør 156 årsverk. Stillingsstørrelsen varierer mellom 4 og 100 prosent.

I menigheter som tilføres ressurser ser en også at det utløses et betydelig frivillig engasjement. Totalt oppgir menighetene gjennom sine årsrapporter at det er involvert 6617 frivillige medarbeidere i trosopplæringsarbeidet. Av disse oppgis 3162 å være nyrekrutterte til arbeidet med trosopplæringen.

Blant ansatte medarbeidere som har vært involvert i gjennomføring av tiltakene, er 54 prosent kvinner. Tilsvarende tall for frivillige medarbeidere er 63 prosent.

Læringsutbytte

Plan for trosopplæring i Den norske kirke har som formål å bidra til en systematisk og sammenhengende trosopplæring som

- vekker og styrker kristen tro
- gir kjennskap til den treenige Gud
- bidrar til kristen livstolkning og livsmestring
- utfordrer til engasjement og deltakelse i kirke og samfunnsliv

for alle døpte i alderen 0-18 år, uavhengig av funksjonsevne.

Når menighetene skal vurdere hvorvidt deres trosopplæringstilbud bidrar til å realisere trosopplæringens formål, er det ikke tilstrekkelig å gjøre rede for gjennomførte tiltak og oppslutning om disse. Det er også nødvendig å innhente evalueringer fra barn, unge og foreldre som deltar på trosopplæringstiltakene. Evalueringsforskningen fra forsøksfasen innebar casestudier i noen menigheter. Her ble det gjort intervjuer både med medarbeidere og deltakere på noen utvalgte trosopplæringstiltak. På denne måten fikk en noe innblikk i hvordan trosopplæringstiltakene ble opplevd og hva deltakerne

satt igjen med i etterkant. KA (Kirkelig arbeidsgiver- og interesseorganisasjon) har utviklet kvalitetsverktøyet ”Stadig bedre” som ved hjelp av web-baserte undersøkelser innhenter erfaringer både fra deltakerne og medarbeiderne som er involvert i trosopplæringstiltakene. Kirkerådet har støttet utviklingen av verktøyet med prosjektmidler, og har nå inngått en samarbeidsavtale med sikte på å tilpasse verktøyet til ny plan for trosopplæring og lansere det for alle menighetene i Den norske kirke.

Det teologiske menighetsfakultet mottar fra 2010 tilskudd fra reformen til et omfattende forskningsprosjekt som undersøker læringsbaner hos, barn, unge, foreldre og medarbeidere i trosopplæringen. Det vil være naturlig å følge dette perspektivet også gjennom den videre forskningen og evalueringen av reformen.

Rapporteringssystem

Det er gjennom forsøksfasen utviklet rapporteringssystem for å bidra til refleksjon, erfaringsdeling, faglig utvikling og kontroll av tildelte midler. Dette rapporteringssystemet videreføres for menighetene som nå er i gjennomføringsfasen. Det arbeides med å legge til rette for et enklere rapporteringsregime når de første enhetene fra og med 2012 går over i drift. I så stor grad som mulig søker en da å implementere rapportering på trosopplæringsreformen i de ordinære strukturene for rapportering for menighetene i Den norske kirke.

Menighetene som mottar tilskudd gjennom trosopplæringsreformen, etablerer ved oppstart enheter for forvaltning av tilskuddet. En enhet kan være en enkelt menighet eller flere samarbeidende menigheter. Hver enhet leverer en årsrapport i fem deler: 1. Presentasjon og medarbeidere 2. Ulike tiltaksrapporter 3. Helhetlig læring 4. Tilbakemelding på støttestruktur 5. Økonomi. I tillegg leverer menighetene sin lokale plan – så langt den er kommet. Til sammen er en slik rapport på mellom 10 og 40 sider, avhengig av hvor mange tiltaksrapporter som inngår i årsrapporten. Rapporten fylles ut i elektroniske skjema på www.kirken.no. Dette gjør at rapportene er tilgjengelige i en nasjonal, søkbar database. Enhetene oppfordres til å involvere flere medarbeidere i utarbeidingen av rapportene og behandle den i relevante organ i menighetene. Fellesrådet(rådene) involveres i økonomirapporten. Årsrapporten skal drøftes med mentor før den ferdigstilles. Enhetens kontaktperson på bispedømmekontoret leser rapporten og det gjennomføres en kontaktpersonsamtale. Der kvalitetssikrer man rapporten, drøfter status og aktuelle utfordringer i enhetens arbeid med trosopplæringsreformen og gjør nødvendige avklaringer. På bakgrunn av samtalen gjør menigheten eventuelle endringer i rapporten, som så

sendes inn til bispedømmekontoret hvor rapporten arkiveres. Dataene forblir søkbare i den nasjonale databasen. Der kan man hente ut informasjon til videre bearbeidelse og analyse.

Bispedømmerådene rapporterer til Kirkerådet på deres virksomhet i forbindelse med trosopplæringsreformen. På bakgrunn av deres rapporter og bispedømmerådernes samtaler med menighetene, gjennomføres det en kontaktpersonsamtale mellom bispedømmerådene og deres kontaktperson i Kirkerådet. Der drøftes utviklingen av reformen i det aktuelle bispedømme og man reflekterer over utfordringer i bispedømmerådernes arbeid i oppfølgingen av trosopplæringsreformen.

Kirkerådet oppsummerer disse samtaler og dette danner et viktig grunnlag for videre strategier og vurderinger i den nasjonale ledelsen av reformen.

Slik er det søkt å utvikle et rapporteringssystem som gir kontroll og oversikt, samtidig som det legger til rette for refleksjon over praksis og erfaringsdeling.

5. Kritiske faktorer for videreutvikling av reformen

Endringsprosesser i Den norske kirke

Den norske kirke har i løpet av de senere årene fått nye planer og strategier for diakoni, kultur, kirkemusikk, kjønn og likestilling og miljø. Gudstjenestereformen er i slutfasen og vil medføre nye impulser til menighetenes gudstjenesteliv de kommende årene. Relasjonen mellom stat og kirke er i endring. Lokalmenighetene har svært ulike forutsetninger og rammebetingelser for sitt arbeid. Endring skaper ofte motstand, særlig der ressursene er begrenset. Plan for trosopplæring kan fungere som en ressurs til å arbeide med helhetlig menighetsutvikling.

Kunnskap om reformen

Menighetene i Den norske kirke har svært ulike kunnskap om trosopplæringsreformen. De som har vært forsøksmenigheter og de som nå er i gjennomføringsfasen har deltatt på innføringskurs og plankurs. Disse menighetene er ressurser for å bidra til at menigheter som ikke har vært med i reformens forsøks- og utviklingsfase får kunnskap om reformen gjennom erfaringsdeling. Arbeidsfellesskapet påpekte i sin sluttrapport "Kunnskap, opplevelse og tilhørighet" at trosopplæringsreformen i forsøksfasen også medførte utvikling i menigheter som ikke var omfattet av forsøksarbeidet. Det er en kontinuerlig utfordring å gi kunnskap om reformens målsetting og breddeutfordring, trosopplæringsens innhold og oppbygging og stimulere til gode lokale planprosesser.

Kommunikasjon

Det er også nødvendig med et kontinuerlig fokus på å arbeide strategisk med informasjons- og kommunikasjonsarbeid for å forankre trosopplæringsreformen, både i form av internkommunikasjon blant kirkens medarbeidere og som ekstern kommunikasjon rettet mot reformens målgrupper.

Rapportering som redskap for planlegging, erfaringsdeling og evaluering

Menighetene har i reformens forsøksfase levert omfattende tiltaksrapporter med informasjon om de ulike tiltakene som er gjennomført. Rapportene beskriver tiltakets mål, innhold, metoder, målgrupper og gir informasjon om oppslutning, antall medarbeidere, måloppnåelse med mer. Tiltaksrapportene lagres i en webbasert ressursbank på www.storstavalt.no, slik at ideer, metoder

og opplegg er tilgjengelig og søkbare på internett for alle interesserte. Med overgang fra forsøksfasen til gjennomføring av reformen, er det naturlig å forenkle rapporteringsrutinene for menighetene, samtidig som det er ønskelig å videreføre en viss informasjonsinnhenting som fortsatt ivaretar å være redskap for planlegging, evaluering og erfaringsdeling.

Utvikling av breddetiltak for aldersgruppen 15-18 år

Mange menigheter har et godt utbygd trosopplæringstilbud til og med konfirmantaldet. Det er viktig at menigheter i gjennomføringsfasen finner gode modeller og ressurser som er tilrettelagt for den eldste målgruppen i trosopplæringen. Det vil høsten 2010 igangsettes et arbeid med å utrede og utvikle et nasjonalt breddetiltak etter konfirmantaldet.

Kritiske faktorer for menigheter i mellomfasen

Det er krevende for mange tidligere forsøksmenigheter å være i mellomfasen. Prosjektperioden er over og menighetene arbeider med å videreføre tiltak som er etablert i forsøksfasen, samtidig som de forbereder seg til å være klar når de kommer med i gjennomføringen som del av sitt prosti. Noen har i forsøks- og prosjektperioden hatt midler til svært avgrensede prosjekt, med fokus på utvalgte aldersgrupper eller spesielle metoder. Det er uheldig for menighetene og de ansatte som berøres av dette dersom denne mellomfasen blir langvarig.

Stram kirkeøkonomi

Trosopplæringsreformen gjennomføres i en periode der mange menigheter over tid har opplevd nedskjæringer i økonomien. Det er dermed en fare for at trosopplæringsmidlene brukes til å kompensere for tapte ressurser, framfor å bidra til reell styrking og fornyelse av kirkens trosopplæring.

I enheter som har **personalkonflikter eller vakanse** er det risiko for at det rammer trosopplæringstiltakene. Det er også viktig å være bevisst på kompetanseoverføring ved skifte av ansatte og ved vakanse, slik at det er lagt rutiner på hvem som følger opp arbeidet, skriver rapporter og planlegger det videre arbeidet.

Rammeverket er avklart, menighetene er motivert!

Kirkerådet mener at de nødvendige støttestrukturer for en raskere gjennomføring av reformen enn opptrappingen hittil har gitt rom for, er på plass.

- Alle sentrale føringer og kriterier for den videre gjennomføringen av reformen er avklart og kjent blant menigheter i Den norske kirke.
- Det er stort engasjement for reformen i menighetene og en økende utålmodighet etter å komme med i reformen.

Fordelingsmodellen og oppgavefordelingen mellom nasjonale, regionale og lokale aktører for gjennomføringsfasen er klar og har vært gjennomført i 2008, 2009 og 2010. Bispedømmene har fått økt bemanning og er operative, og ny plan for trosopplæring er vedtatt.

Det er etablert faglig kompetansenettverk med halvårlig konferanse og årlig møte. Det er et økt fokus på kirkelig undervisning i mange fagmiljø og utdanningsinstitusjoner. Flere av utdanningsinstitusjonene har utviklet studietilbud i form av etter- og videreutdanning, spesielt rettet inn mot trosopplæringsmedarbeidere og ansatte som arbeider med barn og unge i kirken og de kristne organisasjonene.

Det er etablert mentortjeneste som ressurs for menighetene i samarbeid med IKO - Kirkelig pedagogisk senter med 93 mentorer, fordelt på 163 mentoroppdrag pr.15.juni 2010.

Det er også etablert omfattende elektroniske verktøy for planlegging, erfaringsdeling og evaluering.

Ulike kurs om reformen og ny plan for trosopplæring er utviklet og gjennomføres kontinuerlig. Nasjonale breddetiltak utvikles og lanseres som hjelp til å etablere nye tiltak lokalt og for å etablere kjennskap til reformen hos folk flest.

Disse støttestrukturer videreutvikles i takt med reformens endrede karakter i gjennomføringsfasen, med særlig vekt på å støtte menighetenes arbeid med å utvikle lokale trosopplæringsplaner.

Menighetene er motiverte og utålmodige etter å komme i gang. Det vil være tjenlig å få alle menighetene med i reformarbeidet nå, mens planen er ny og motivasjonen er til stede.

Innføring av gudstjenestereformen og endringer som følge av endret relasjon mellom stat og kirke vil kunne ta fokus fra trosopplæringsreformen i årene som kommer. Samtidig ser det ut til at trosopplæringsreformen har potensial i seg til å virke fornyende på hele menighetens virksomhet, og vil slik kunne være en positiv faktor også i de andre endringsprosessene som Den norske kirke står overfor i årene som kommer.

